

[Etusivu](#) » [Ennakkopäätökset](#) » [2021](#) » KKO:2021:93

KKO:2021:93

Lapsen palauttaminen

Haagin sopimus - Bryssel IIa -asetus

Lapsen osallisuus oikeudet

Diaarinumero:

S2021/452

Taltionumero:

1980

Antopäivä:

23.12.2021

ECLI-tunniste:

ECLI:FI:KKO:2021:93

Äiti oli jättänyt luvottomasti palauttamatta vanhempiansa yhteishuollossa olevat noin 11 ja 13,5 vuoden ikäiset lapset heidän asuinpaikkanaan olleeseen Espanjaan. Korkeimman oikeuden suorittamassa kuulemisessa lapset vastustivat palauttamistaan. Korkein oikeus hylkäsi lasten palauttamista koskevan hakemuksen arvioituaan ratkaisun perusteluista ilmenevällä tavalla lasten mielipiteen merkitystä asiassa.

Haagin sopimus 13 art 2 kappale

L lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 34 § 1 mom 3 kohta

Asian käsittely alemmissa oikeuksissa

Hakemus ja vastaus Helsingin hovioikeudessa

Lasten isä A vaati 7.7.2021 vireille tulleeella hakemuksellaan, että hänen ja B:n yhteiset lapset, 4.4.2008 syntynyt C ja 5.9.2010 syntynyt D määrätään heti palautettavaksi asuinvaltioonsa Espanjaan.

Lasten huoltoa koskevan vahvistetun sopimuksen mukaan lapset olivat molempien vanhempiansa huollossa, asuivat äitinsä B:n luona ja heillä oli oikeus tavata A:ta. Espanjassa sittemmin annetun päätöksen mukaan A:lla oli yksin oikeus päättää lasten koulutukseen liittyvistä asioista. B oli ilman A:n suostumusta jättänyt lapset palauttamatta Espanjaan heinäkuussa 2020 Suomeen tehdyttä lomamatkalta. A katsoi, että lasten ilmaisema mielipide halusta jäädä Suomeen ei perustunut vapaaseen tahdonmuodostukseen, eivätkä lapset olleet vielä ikänsä puolesta kypsiä vaikuttamaan asuinvaltionsa valintaan.

B vaati hakemuksen hylkäämistä. B vetosi hakemuksen hylkäämisen tueksi siihen, että lapset vastustivat palauttamista. Lapset olivat ilmoittaneet Suomeen saapumisen jälkeen vahvana tahtonaan, että he eivät halunneet palata Espanjaan.

Lasten kuuleminen

Sosiaalilautakunta oli hovioikeuden pyynnöstä selvittänyt lasten mielipidettä ja sen perusteita sekä lasten kypsyyttä mielipiteen antamiselle.

Hovioikeuden päätös 17.8.2021 nro 1053

Hovioikeus katsoi, että palauttamatta jättäminen oli ollut luvaton ja edellytykset lasten palauttamiselle olivat siten lähtökohtaisesti olemassa.

Hovioikeus katsoi lasten vastustuksesta, että lähes 11-vuotiaan D:n ikäisen lapsen mielipiteeseen vaikuttivat merkittävästi hänelle läheisen henkilön toiminta, ilmaisemat tunteet ja mielipiteet. Siihen vaikuttivat myös tilanne, paikka ja asiayhteys, jossa hänen mielipidettään on kysytty. Näin ollen D:n kykyä omaehtoiseen harkintaan ja itsenäiseen tahdonmuodostukseen tällaisessa asiassa ja tämänkaltaisissa olosuhteissa ei voitu pitää niin kehittyneenä, että sille voitaisiin antaa ratkaisevaa merkitystä.

Hovioikeus katsoi, että 13-vuotiaan C:n kykyä omaehtoiseen harkintaan ja itsenäiseen tahdonmuodostukseen voitiin lähtökohtaisesti pitää niin kehittyneenä, että hänen mielipiteeseensä voisi olla aiheellista kiinnittää huomiota. Selvitys ei kuitenkaan osoittanut C:n olleen riittävästi selvillä siitä, mistä on kysymys harkittaessa hänen palauttamistaan Espanjaan ja mikä merkitys nyt käsiteltävänä olevalla asialla oli hänen tulevan elämänsä ja siitä mahdollisesti tehtävien ratkaisujen kannalta. C:n kuulemisessaan esille tuomat seikat olivat liittyneet pääasiassa huoltoa ja asumista koskeviin seikkoihin sekä huoleen olosuhteista, joihin hän joutuisi äidin ilmoitettua jäävänsä Suomeen sisaren sairauden hoidon vuoksi. C:n kuulemisessa ei ole tullut esiin juurikaan Espanjaan liittyviä kielteisiä syitä, vaan hän oli perustellut mielipidettään enemmän Suomeen liittyvillä myönteisillä asioilla.

Hovioikeus katsoi, ettei lasten ilmaisemaa vastustusta voitu pitää esteenä lasten palauttamiselle. Lisäksi lasten etu edellytti, että heitä ei eroteta toisistaan palauttamismääräyksen yhteydessä, vaan asia ratkaistaan kummankin lapsen osalta samalla tavoin.

Hovioikeus hyväksyi A:n vaatimuksen ja määräsi C:n ja D:n heti palautettavaksi Espanjaan.

Asian ovat ratkaisseet hovioikeuden jäsenet Tiina Nurmimäki, Minna Mattila ja Kristian Sjöblom.

Muutoksenhaku Korkeimmassa oikeudessa

B:lle myönnettiin valituslupa.

B vaati valituksessaan, että hovioikeuden päätös kumotaan ja A:n hakemus C:n ja D:n palauttamisesta Espanjaan hylätään.

A vaati vastauksessaan valituksen hylkäämistä.

Välitoimet

Korkein oikeus kuuli C:tä ja D:tä, kumpaakin erikseen, heidän näkemystensä selvittämiseksi. Kuuleminen toimitettiin C:n ja D:n kotipaikkakunnalla siten, että läsnä olivat lasten lisäksi vain lasten puolesta ja esittelijä sekä asiantuntija-avustaja ja tulkki.

jaoston puheenjohtaja ja esittelijä sekä asiantuntija-apustaja ja tuikki.

Asiaan osallisille toimitettiin seloste lapsen kuulemisesta esiin tulleista seikoista, joilla voi olla vaikutusta asian ratkaisemiseen. Heille varattiin tilaisuus lausua käsityksensä selosteesta. A ja B toimittivat lausumansa Korkeimmalle oikeudelle.

Korkeimman oikeuden ratkaisu

Käsittelyratkaisu lasten kuulemisesta

Kysymyksen tausta

1. Asiassa on kysymys lasten palauttamista Haagissa kansainvälisistä lapsikaappauksista 25.10.1980 tehdyn yleissopimuksen (Haagin sopimus) nojalla koskevasta hakemuksesta ja lasten oikeudesta tulla kuulluksi heitä itseään koskevassa asiassa.
2. Sosiaalitoimi on hakemusta hovioikeudessa käsiteltäessä hovioikeuden pyynnöstä suorittanut lasten kuulemisen ja antanut siitä 2.8.2021 päivätyn selvityksen.

Sovellettavat oikeusohjeet

3. Suomi ja Espanja ovat Euroopan unionin jäsenvaltioita, joten lapsen palauttamista koskevaan asiaan sovelletaan tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 2201/2003 (Bryssel IIa -asetus). Bryssel IIa -asetuksen 11 artiklan 2 kohdan mukaan sovellettaessa Haagin sopimuksen 12 ja 13 artiklaa on varmistettava, että lapselle annetaan mahdollisuus tulla kuulluksi oikeuskäsittelyn aikana, ellei sitä pidetä perusteettomana lapsen iän tai kehitystason huomioon ottaen.
4. Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 39 §:n 1 momentin mukaan ennen kuin tuomioistuin ratkaisee hakemuksen lapsen palauttamisesta, sen on selvitettävä lapsen mielipide, jos lapsen voidaan ikänsä tai muiden tuomioistuimen tietoon tulleiden seikkojen vuoksi olettaa saavuttaneen sellaisen kypsyysen, että lapsen mielipiteeseen on aiheellista kiinnittää huomiota. Pykälän 2 momentin mukaan lapsen mielipiteen selvittämiseen sovelletaan, mitä 15 a, 16 ja 16 a §:ssä säädetään. Mainitussa 16 §:ssä säädetään selvityksen hankkimisesta sosiaalilautakunnalta. Lain 15 a §:n mukaan lapsen toivomusten ja mielipiteen selvittämiseksi häntä voidaan kuulla tuomioistuimessa, jos se on asian ratkaisemisen kannalta tarpeen, ja lapsi sitä pyytää tai siihen suostuu. Alle 12-vuotiaasta lasta voidaan kuulla henkilökohtaisesti vain, jos kuuleminen on välttämätöntä asian ratkaisemiseksi ja siitä ei arvioida aiheutuvan lapselle merkittävää haittaa.

Korkeimman oikeuden arviointi lasten uudelleen kuulemisen tarpeellisuudesta

5. Korkein oikeus toteaa, että hovioikeus on edellä kuvatulla tavalla selvittänyt lasten mielipidettä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 39 §:n mukaisesti lasten kuulemisella sosiaalitoimessa. Selvityksestä ilmenee, että lapset ovat vastustaneet palauttamistaan Espanjaan.
6. Lasten kuulemisesta koskevasta sosiaalitoimen selvityksestä ilmenee kuitenkin, että kummankin lapsen kanssa käyty keskustelu on pääasiassa koskenut selvityksen laatijoiden kysymyksenasettelun johdosta huoltoon ja tapaamisoikeuteen liittyviä teemoja. Korkein oikeus toteaa, että näille seikoille ei ole vakiintuneesti annettu lapsen vastustusta koskevan Haagin sopimuksen 13 artiklan 2 kappaleen tulkinnassa ratkaisevaa merkitystä lapsen palauttamista harkittaessa. Lapsilta on kuulemisessa kysytty myös palauttamisesta, mutta sosiaalitoimen

harkinnassa. Lapsella on kuulemisessa kysytty myös palauttamisesta, mutta sosiaalityöntekijän selvitykseen on kirjattu niukasti lasten ilmaiseman vastustuksen syyt.

7. Korkein oikeus toteaa edelleen, että selvityksestä ei myöskään ilmene, millaista tietoa lapsille oli annettu lapsen palauttamista koskevasta asiasta ennen kuulemistä, ja oliko heille esimerkiksi selostettu lapsentasoisesti kysymystä siitä, että palauttamista koskevassa asiassa ei ratkaista kysymystä lapsen huollosta ja asumisesta. Näistä syistä Korkein oikeus katsoo, että selvityksen perusteella ei voida riittävästi varmistua siitä, että kuulemisessa on toteutunut lapsen kuulemisessa vakiintuneesti noudatettu periaate siitä, että lapsella on oltava riittävästi tietoa asiasta, jotta hän voi harkita asiaa ja ilmaista perustellun mielipiteensä.

8. Hovioikeus on perustanut ratkaisunsa siitä, ettei lasten ilmaisema vastustus ole esteenä heidän palauttamiselleen Espanjaan ensinnäkin siihen, että D:n mielipiteelle ei voitu hänen ikänsä vuoksi antaa ratkaisevaa merkitystä. Hovioikeus ei ole puolestaan C:n osalta katsonut hänen olleen riittävästi selvillä siitä, mistä on kysymys harkittaessa hänen palauttamistaan Espanjaan. Lisäksi hovioikeus on todennut, että C on kuulemisessaan tuonut pääasiassa esille hänen huoltoaan ja asumistaan koskevia ja palauttamisarviointiin siten vaikuttamattomia seikkoja.

9. Korkein oikeus katsoo, että selvityksen edellä todetut puutteet ovat aiheuttaneet sen, että lasten oikeus tulla kuulluksi heitä itseään koskevassa asiassa ei ole riittävästi toteutunut. Lasten kuulemista uudelleen puoltaa myös asian erityinen merkitys heille sekä heidän ikänsä. Erityisesti C:n ikäisen eli noin 13,5-vuotiaan lapsen perusteltuun mielipiteeseen on yleensä aiheellista kiinnittää huomiota.

10. Korkein oikeus katsoo, että C:tä ja D:tä on kuultava uudelleen heidän mielipiteidensä ja niiden perusteiden selvittämiseksi. Uusi kuuleminen toteutuu tässä tapauksessa tarkoituksenmukaisemmin tuomioistuimessa, ja lapset sekä heidän äitinsä ovat antaneet suostumuksensa tähän kuulemiseen. Korkein oikeus katsoo, että lasten ikä ja kehitystaso eivät ole kuulemisen esteenä, eikä kuulemisesta voida arvioida aiheutuvan 11-vuotiaalle D:lle merkittävää haittaa.

11. Tämän mukaisesti Korkein oikeus on toimittanut kuulemisen edellä välitoimien yhteydessä kuvatulla tavalla.

Perusteluiden kohdat 12–23 jätetään tässä julkaisematta, koska ne eivät liity julkaistavaan oikeuskysymykseen.

Pääasiaratkaisun perustelut

Asian tausta

24. Espanjassa heinäkuuhun 2020 asti asuneet C ja D ovat olleet vahvistetun sopimuksen mukaisesti molempien vanhempiensa huollossa. Lapset ovat asuneet Espanjassa äidin luona yhdessä vuonna 2005 syntyneen sisarpuolensa kanssa. Lapset olivat tavanneet isäänsä Espanjassa asuessaan, kuitenkin siten, että C oli tavannut isäänsä viimeksi helmikuussa 2019.

25. B on tullut lasten kanssa lomamatkalle Suomeen heinäkuussa 2020 ja jättänyt sen jälkeen lapset luvottomasti palauttamatta Espanjaan. B:n mukaan lapset olivat tuolloin ilmoittaneet vahvana tahtonaan, että he eivät halua palata Espanjaan. Lasten sisarpuoli on saanut Suomessa hoitoa vakavaan sairauteen, joka estää hänen matkustamisensa terveydellisistä syistä. Tästä johtuen B oli ilmoittanut lapsille kesällä 2020, ettei myöskään hän voi matkustaa Espanjaan.

26. A on vaatinut 7.7.2021 virsille tulleella hakemuksellaan, että lapset määrätään palautettavaksi

26. A on vaatinut 7.7.2021 viralle tuoneella hakemuksellaan, että lapset määrätään palautettavaksi Espanjaan. B on vaatinut hakemuksen hylkäämistä.

27. Hovioikeus on katsonut, että lasten sosiaalitoimen suorittamassa kuulemisessa ilmaisemaa vastustusta ei voitu pitää esteenä lasten palauttamiselle ja määrännyt lapset palautettavaksi Espanjaan.

Kysymyksenasettelu Korkeimmassa oikeudessa

28. Korkeimmassa oikeudessa on arvioitavana kysymys siitä, voidaanko lasten palauttamista koskeva hakemus tässä tapauksessa hylätä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 34 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla lasten vastustuksen vuoksi.

Sovellettavat oikeusohjeet ja oikeuskäytäntö

29. Asiassa on kysymys Haagin sopimukseen perustuvasta lapsen palauttamisesta. Bryssel II -asetuksessa ei ole Haagin sopimuksen kieltäytymisperusteita sisällöllisesti täydentäviä säännöksiä.

30. Haagin sopimuksen 13 artiklan 2 kappaleen mukaan oikeus- tai hallintoviranomainen voi kieltäytyä määräämästä lasta palautettavaksi, jos lapsi vastustaa palauttamista ja jos viranomainen katsoo, että lapsi on saavuttanut sellaisen iän ja kypsyyden, että lapsen mielipiteeseen on aiheellista kiinnittää huomiota.

31. Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 34 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädetään Haagin sopimusta vastaavasti, että lapsen palauttamista koskeva hakemus voidaan hylätä, jos tuomioistuin toteaa lapsen, joka on saavuttanut sellaisen iän ja kypsyyden, että lapsen mielipiteeseen on aiheellista kiinnittää huomiota, vastustavan palauttamista.

32. Lapsen palauttamista koskevassa ratkaisussa KKO 2004:76 arvioitiin 9- ja 12-vuotiaiden lasten vastustuksen merkitystä. Siinä katsottiin, ettei lasten ilmaisemaa vastustusta voitu pitää lapsen huoltolain 34 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaisena esteenä lasten palauttamiselle. Ratkaisussa on todettu (kohta 14), että arvioitaessa, voidaanko lasten katsoa vastustaneen palauttamista säännöksessä tarkoitettulla tavalla, on kiinnittävä huomiota siihen, ovatko lapset ymmärtäneet, mistä on kysymys. Lapsen palauttaminen on eri asia kuin kysymys lapsen huollon, asumisen ja tapaamisoikeuden järjestämisestä vastaisuudessa. Vastustava tahdonilmaisu ei sinänsä riitä kieltäytymisperusteeksi, vaan merkitystä on sillä, onko lapsi saanut asiasta riittävästi tietoa, onko hän voinut harkita asiaa huolellisesti ja onko hän muodostanut ja ilmaissut tahtonsa aidosti ilman pakkoa, taivuttelua, manipulointia tai muuta sopimatonta vaikuttamista.

33. Korkein oikeus katsoi kyseisessä ratkaisussa, että vanhemman lapsen osalta ei voitu luotettavasti todeta, että hänen kantansa edustaisi hänen omaa, asianmukaiseen tietoon ja ymmärrykseen sekä riittävän kypsään harkintaan perustuvaa tahtoaan. Korkein oikeus katsoi nuoremman lapsen osalta, että lapsen kykyä omaehtoiseen harkintaan ja itsenäiseen tahdonmuodostukseen ei voitu pitää niin kehittyneenä, että sille voitaisiin antaa ratkaisevaa merkitystä.

34. Korkein oikeus hylkäsi 15-vuotiaan lapsen palauttamista koskevan vaatimuksen ratkaisussaan KKO 2009:85. Korkein oikeus totesi, että Haagin sopimuksen soveltamisalaan eivät enää kuulu 16 vuotta täyttäneet lapset. Haagin sopimus antoi mahdollisuuden siihen, että 15-vuotiaan lapsen ilmaisemalle omalle käsitykselle annetaan suuri painoarvo, eikä sille, mitä yksittäisiä seikkoja lapsi on ilmaissut kantansa perusteiksi, ole annettava ratkaisevaa merkitystä. Korkein oikeus katsoi, että Haagin sopimuksen tarkoituskin huomioon ottaen oli perusteltua lähteä siitä, että 15-vuotiaan lapsen vastustaessa palauttamista lasta ei ole määrättävä palautettavaksi.

Lapsen vastustusta koskeva kieltäytymisperuste

Arvioinnin lähtökohdat

35. Haagin sopimuksen 13 artiklan 2 kappaleesta ei tarkemmin ilmene, millaiset perusteet vastustamiselle voivat johtaa palauttamismääräyksen antamatta jättämiseen. Sopimuksessa ei ole myöskään määritelty tiettyä ikärajaa sille, milloin lapsen on katsottava saavuttaneen sellaisen iän ja kypsyyden, jolloin hänen mielipiteeseensä on aiheellista kiinnittää huomiota, vaan harkinta on näiltä osin jätetty kussakin yksittäistapauksessa tehtäväksi.

36. Sopimuksen mukaisessa palauttamisharkinnassa ja kieltäytymisperusteita tulkittaessa on otettava huomioon sopimuksen tavoitteet ja tarkoitus. Sopimuksen 1 artiklan mukaan sopimuksen tarkoituksena on yhtäältä turvata johonkin sopimusvaltioon viedyn tai sieltä luvattomasti palauttamatta jääneen lapsen pikainen palauttaminen. Toisaalta tarkoituksena on turvata se, että sopimusvaltion oikeusjärjestykseen perustuvia huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevia oikeuksia kunnioitetaan toisissa sopimusvaltioissa. Sopimuksen mukaisella järjestelmällä pyritään torjumaan muun muassa se, että jompikumpi vanhempi rikkomalla lasten huoltoa koskevaa päätöstä tai sopimusta omavaltaisin toimin siirtää lapset pois asuinpaikastaan toiseen valtioon ja saa siten aikaan muutoksen lapsen olosuhteissa, joilla sittemmin voi olla merkitystä huoltoon liittyvien ratkaisujen ja toimivallan kannalta.

37. Korkein oikeus toteaa, että edellä mainituista syistä lapsen vastustukseen perustuvaa kieltäytymisperustetta on sovellettava erityisen harkiten. Palauttamisesta on kuitenkin voitava kieltäytyä Haagin sopimuksen kieltäytymisperusteen nojalla esimerkiksi silloin kun lapsi, jonka mielipiteeseen on syytä hänen ikänsä ja kypsyytensä vuoksi kiinnittää huomiota, esittää hyvin vakaasti ja perusteellisesti harkitun vastustuksensa palauttamisesta.

Lasten mielipidettä koskeva selvitys

38. Korkeimmassa oikeudessa tapahtuneessa kuulemisessa on lasten kanssa käyty lastentasoisesti läpi sitä, mistä asiassa on kysymys palauttamista harkittaessa. Lapset ovat siten olleet tietoisia palauttamista koskevan asian merkityksestä ja siitä, millä tavalla se eroaa esimerkiksi huoltoa ja asumista koskevan asian ratkaisemisesta.

39. C on Korkeimmassa oikeudessa kuultuna kertonut päättäneensä jo kesällä 2020, ettei hän halua palata Espanjaan. Tuolloin hänen sisarpuolensa oli mennyt huonoon kuntoon, ja oli selvinnyt, että tämä tarvitsee elinsiirron. Äiti oli kysynyt heiltä, haluavatko he palata Espanjaan. C oli tuolloin ilmoittanut äidille, että hän ei halua palata Espanjaan.

40. C on kertonut, että hän vastustaa palauttamista sekä Suomeen että Espanjaan liittyvistä syistä sekä eritellyt näitä syitä yksityiskohtaisesti. C on kertonut olleensa Suomessa jo 15 kuukautta ja hänen normaali elämänsä on järjestynyt hyväksi täällä. C on kertonut haluavansa opiskella Suomessa ja oppia suomen kielen hyvin. C:llä on Suomessa paljon sukulaisia, jotka tuovat hänelle turvaa.

41. C on kertonut vastustavansa palauttamista myös Espanjaan liittyvistä syistä. Tällaisia syitä ovat muun ohella hänen oma henkinen hyvinvointinsa ja isän kanssa pitkään jatkuneet ongelmat. C kokee, ettei hänellä ole Espanjassa enää entistä elämää, johon palata. C:n siellä asuvat sukulaisetkaan eivät vieraile hänen luonaan Espanjassa.

42. Kuulemisessa C on lisäksi kertonut elämästään aiemmin Espanjassa ja hyvin omakohtaisista kokemuksistaan siellä vietetystä asumisaiaasta sekä lisäksi viitannut sisarpuolensa tervevdentilaan.

josta hän on kertonut olevansa syvästi huolissaan.

43. C on kertonut vastustavansa palautustaan hyvin voimakkaasti. Sellaista asiaa ei olekaan, että vastustus muuttuisi pienemmäksi.

44. Myös D on Korkeimmassa oikeudessa kuultuna kertonut vastustavansa palauttamistaan Espanjaan. D on kertonut todenneensa tämän äidille jo kesällä 2020, kun äiti oli kysynyt hänen mielipidettään palaamisesta. Myös D on eritellyt vastustuksensa syitä, joskaan ei yhtä yksityiskohtaisesti ja analyttisesti kuin vanhempi veljensä.

45. Myös D on luonnehtinut palauttamista koskevan vastustuksensa hyvin voimakkaaksi.

Korkeimman oikeuden arviointi

46. Edellä kuvatulla tavalla sekä C että D ovat myös Korkeimmassa oikeudessa toimitetussa kuulemisessa vastustaneet palauttamistaan Espanjaan.

47. Korkein oikeus toteaa, että C:n ollessa jo noin 13,5-vuotias hänen mielipiteeseensä on syytä lähtökohtaisesti kiinnittää erityistä huomiota palauttamista harkittaessa. Korkein oikeus katsoo, että tästä lähtökohdasta voitaisiin tämän ikäisen lapsen kohdalla poiketa silloin, jos asiassa olisi aihetta epäillä, ettei lapsi olisi iästään huolimatta riittävän kypsä ilmaisemaan omaa mielipidettään, tai ettei lapsen ilmaisema mielipide perustuisi hänen itsenäiseen tahtoonsa.

48. C on kuulemisessaan osannut oma-aloitteisesti arvioida sitä, mistä on kysymys harkittaessa hänen palauttamistaan Espanjaan ja mikä ero palauttamisasian ratkaisemisella on Espanjassa vireillä olevaan huoltoon koskevaan asiaan. Korkein oikeus toteaa, että C:n kuulemisessa ei ole muutoinkaan tullut ilmi seikkoja, joiden perusteella voitaisiin katsoa, että C:n kyky arvioida palauttamista ja sen merkitystä olisi hänen ikätasostaan poikkeava.

49. A on katsonut, että lasten ilmaisemaan vastustukseen ei voida kiinnittää huomiota, sillä asiassa on perusteita olettaa, että vastustus ei perustunut heidän itsenäiseen tahtoonsa. Korkein oikeus toteaa, että C on ilmaissut vastustuksensa palauttamiselle oman ilmoituksensa mukaan ensimmäisen kerran jo kesällä 2020 sekä todistettavasti sosiaalitoimen kuulemana heinäkuussa 2021 ja vielä Korkeimmassa oikeudessa marraskuussa 2021. C:n mielipide palauttamista koskevaan asiaan on sitä eri tahojen tiedustellessa ja selvittäessä pysynyt muuttumattomana. Sosiaalitoimen suorittamassa kuulemisessa ei ollut tullut ilmi seikkoja, jotka antaisivat aiheen epäillä, että C:n mielipide ei perustuisi hänen itsenäiseen tahtoonsa. Tällaisia seikkoja ei ole tullut ilmi myöskään Korkeimmassa oikeudessa C:tä kuultaessa. C:n on siten katsottava muodostaneen ja ilmaisseen tahtonsa aidosti ilman pakkoa, taivuttelua, manipulointia tai muuta sopimatonta vaikuttamista.

50. C on kuulemisessaan tuonut ilmi sekä Suomeen että Espanjaan liittyviä perusteita. C on vastustanut Espanjaan palauttamista useilla Espanjaan liittyvillä syillä. Edellä C:n kuulemisesta ilmenevästi C vaikuttaa aidosti vastustavan ylipäättään elämistä Espanjassa ja kokee kaiken Espanjaan liittyvän voimakkaan negatiivisena. Korkein oikeus toteaa, että C:n vastustamisessa on kysymys varsin painavasta kielteisestä suhtautumisesta asuinvaltiota kohtaan.

51. C on vastustuksensa perusteena tuonut ilmi myös Suomeen liittyviä syitä. Tällaisina C on kuvaillut nykyiseen elämäntilanteeseensa liittyviä myönteisiä seikkoja. Asiassa ei ole aihetta epäillä, etteivätkö C:n kertomat Suomeen liittyvät syyt olisi sinänsä merkityksellisiä ja aitoja vastustusperusteita C:n näkökulmasta. Näille seikoille ei niiden liittyessä enemmänkin huoltoa ja asumista koskevan asian arviointiin kuitenkaan voida palauttamisharkinnassa antaa samanlaista merkitystä kuin Espanjaan liittyville syille.

52. Asiassa on lisäksi selvitetty, että lasten sisarpuoli on vaikeasti sairas ja tarvitsee elinsiirron. Terveydellisistä syistä sisarpuolen matkustaminen on kielletty tällä hetkellä ja vielä vuoden ajan elinsiirtoleikkauksen jälkeenkin. Näissä olosuhteissa lasten äitikään ei voi palata lasten kanssa Espanjaan. Mainitut seikat huomioon ottaen tämän vastustamisen perusteena esitetyn seikan ei voida katsoa liittyvän yksinomaan lasten huoltoon ja vain siihen, että C mieluummin asuisi äitinsä luona Suomessa.

53. Noin 13,5-vuotias C on tuonut ilmi varsin pitkälliseen harkintaan perustuvia syitä sille, minkä vuoksi hän vastustaa palauttamista Espanjaan. Kuulemisessa esille tulleen perusteella C:n vastustus on hyvin voimakasta ja pitkäkestoista. C:n ilmaisemissa vastustusperusteissa ei ole ollut kyse vain siitä, että hän mieluummin jäisi Suomeen kuin palaisi Espanjaan tai että hän asuisi mieluummin äitinsä kuin isänsä luona, vaan kysymys on perustavamman laatuiseista mielipiteestä. C:n mielipiteen painavuutta korostaa ajan kulumisen lisäksi tässä asiassa myös huoli sisarpuolen vaikeasta terveystilanteesta. Korkein oikeus katsoo, että C:n osalta kysymys on vakaasti harkitusta mielipiteestä, jonka merkitystä C on kyennyt arvioimaan paitsi lyhyemmällä, myös pidemmällä aikavälillä.

54. Korkein oikeus katsoo edellä lausutuilla perusteilla, että C on saavuttanut sellaisen iän ja kypsyyden, että hänen mielipiteeseensä on aiheellista kiinnittää huomiota.

55. Korkein oikeus hyväksyy hovioikeuden näkemyksen siitä, että lapsia ei voida palauttamisen yhteydessä ilman erityisen painavia syitä erottaa toisistaan lasten etuun liittyvistä syistä. Korkein oikeus toteaa, että lasten etu puoltaa myös sitä, ettei lapsia eroteta sisarpuolestaan, jonka kanssa lapset ovat eläneet koko elämänsä.

56. Myös 11-vuotias D on vastustanut palauttamistaan Espanjaan, ja hänenkin vastustuksensa on ollut hyvin voimakasta. Korkein oikeus toteaa, että D:n kuulemisissa ei ole tullut ilmi seikkoja, jotka antaisivat aiheen epäillä, etteikö D:n vastustamisessa olisi kyse hänen itsenäisestä mielipiteestään. D on kuulemisessa vaikuttanut vähintään ikätasonsa mukaisesti kehittyneeltä. Korkein oikeus katsoo, että D:n suhtautuessa palauttamiseen samoin kuin C on lasten palauttamista arvioitava C:n mielipiteen pohjalta lasten etu ja heidän yhdessä pysymistä koskeva lähtökohta huomioon ottaen.

57. Edellä mainituilla perusteilla lasten vastustusta on pidettävä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 34 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaisena perusteena kieltäytyä lasten palauttamisesta.

Päätöslauselma

Hovioikeuden päätös kumotaan. A:n hakemus C:n ja D:n palauttamisesta Espanjaan hylätään.

Asian ovat ratkaisseet oikeusneuvokset Ari Kantor, Kirsti Uusitalo, Juha Mäkelä, Jussi Tapani ja Timo Ojala. Esittelijä Hanna Vieruaho.